

ΡΕΠΟΡΤΑΖ

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΗΜΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Γραμμική Β' και με τη βούλα στο βότσαλο της Καυκασίας

50 γραμμάρια δεν ζυγίζει. Για την ακρίβεια είναι μόλις 48. Το μικρό βότσαλο από την ανασκαφή στην Καυκασία Ολυμπίας διασώζει, πράγματι, την αρχαιότερη επιγραφή της ελληνικής γλώσσας: Είναι αυθεντικό; Κάποιοι το αμφισβητούν

Της **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΡΑΠΤΗ**
arapti@ependytis.gr

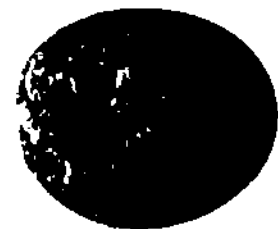
Ι όποιες αμφιβολίες εξα-νεμίζονται πλέον, αφού οι επιστήμονες του ΕΚΕ-ΦΕ «Δημόκριτος», έπειτα από ενδελεχή έρευνα, απαντούν κατηγορηματικά «Ναι, είναι». Η ειδηση είχε συγκλονίσει τα μέλη της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας. Υπήρξαν όμως και εκείνοι οι οποίοι μειδίασαν στο άκουσμά της. Τα κακόβουλα σχόλια αρχισαν να πληθαίνουν με τον καιρό. «Δεν μπορεί το βότσαλο αυτό να είναι γνήσιο», έλεγαν εντός και εκτός Ελλάδος. Οι μελετητές του ευρήματος εμφανίζονταν σίγουροι για το εύρημά τους, αλλά όφειλαν να κάμψουν τις οποίες αντιρρήσεις διατυπώνονταν. Μοναδική λύση ήταν η εξέταση του ευρήματος από το Εργαστήριο Αρχαιομετρίας του «Δημόκριτου». Όπως κι έγινε.

Προϊστορικά

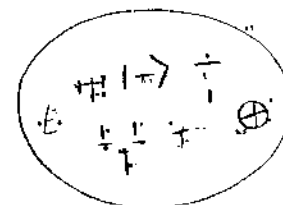
Ήταν το 1994 όταν η τότε εφορος Αρχαιοτήτων Ολυμπίας Ξένη Αραπογιάννη προχώρησε σε ανασκαφική έρευνα στην Καυκασία, περιοχή που βρίσκεται επτά χλμ. βορείως της Ολυμπίας. Η αρχαιολογική σκαπάνη «σκόνησε» σε λείψανα κτισμάτων των προϊστορικών χρόνων. Κτίσμα που καταστράφηκε από φωτιά γύρω στο 1650 π.Χ. και θάφτηκε κάτω από τα ίδια του τα ερείπια. Μέσα στις στάχτες βρέθηκαν λίθινα εργαλεία, αλλά και ένα μοναδικό γυναικείο ειδώλιο. Όμως το εύρημα που κέντρισε το ενδιαφέρον όλων ήταν και το πιο ταπεινό: μία κυκλική κροκαλη, δηλαδή ένα βότσαλο μικρών διαστάσεων. Για ποιο λόγο; Διότι στη μία όψη του το βότσαλο έφερε οκτώ σύμβολα συλλαβογραφικής γραφής από τα οποία πέντε (α, γο, πα, φα, κα) είναι κοινά στις γραμμικές γραφές Α' (μινωική) και Β' (μυκηναϊκή), τα άλλα τρία όμως (σο, φο, जो) απαντώνται μόνο στη γραμμική Β'. Στην άλλη όψη του υπήρχε χαραγμένος ένας διπλούς πέλεκυς και δύο ακόμη συλλαβές (φα, जो) να τον πλαισιώνουν. Το εύρημα προκάλεσε μεγάλη έκπληξη, καθώς για πρώτη φορά υπήρχαν χαραγμένα πάνω και στις δύο επιφάνειες ενός βότσαλου σημεία της γραμμικής γραφής Β

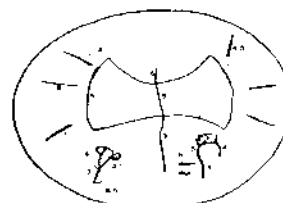
Μόλις επτά χιλιόμετρα μακριά από τον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας βρέθηκε το βότσαλο της Καυκασίας, που αλλάζει τα δεδομένα για την εμφάνιση της γραμμικής Β' στον ελλαδικό χώρο

Η εμπρός όψη

Η πίσω όψη

Έπειτα από χρόνια μελετών, τα πλήρη ανασκαφικά στοιχεία και συμπεράσματα δημοσιεύτηκαν σε μονογραφία που υπέγραψαν η δρ Ξένη Αραπογιάννη, ο δρ Jorg Rambach και ο διάσημος επιγραφολόγος, Louis Godart. Εκδόθηκε το 2000. Σύμφωνα με τους μελετητές, το βότσαλο με τη χαραγμένη επιγραφή της γραμμικής Β' βρέθηκε σε κλειστό αρχαιολογικό στρώμα του τέλους της Μεσοελλαδι-

κής εποχής (γύρω στο 1700 π.Χ.).

Μάλιστα ο ίδιος ο Godart, ο οποίος αναγνώρισε και μελέτησε την επιγραφή, τόνιζε στο άρθρο του ότι η συγκεκριμένη επιγραφή γραμμικής Β' αποτελούσε την αρχαιότερη σωζόμενη επιγραφή της ελληνικής γλώσσας που βρέθηκε ποτέ σε ολόκληρο τον ελλαδικό κόσμο.

Ανατρέποντας, συνεπώς, τα έως τότε ισχύοντα επιστημονικά δεδομέ-

να, κατά τα οποία η γραμμική γραφή Β' πρωτοεμφανίζεται στην ηπειρωτική Ελλάδα μόλις γύρω στα 1400 π.Χ. Για το θέμα μάλιστα έγινε και επίσημη ανακοίνωση στην Ακαδημία Αθηνών από τον ακαδημαϊκό καθηγητή Σπύρο Ιακωβίδη. «Υπήρξε όμως μία ομάδα ξένων επιγραφολόγων που αμφισβήτησαν τη γνησιότητα του ευρήματος, βασιζόμενοι σε έωλα επιχειρήματα», δηλώνει σήμερα η κ. Αραπογιάννη.

«Αποφασίσαμε, λοιπόν, να απευθυνθούμε στο Εργαστήριο Αρχαιομετρίας του «Δημόκριτου», ζητώντας την εις βάθος εξέταση του ευρήματος, ώστε να διαπιστωθεί η αυθεντικότητά του.

Την έρευνα ανέλαβε ο προϊστάμενος του Εργαστηρίου, Γιάννης Μανιάτης». Έρευνα που κράτησε έναν χρόνο και δημοσιοποιήθηκε πρόσφατα.

Στο τραπέζι του... αρχαιομέτρη

σαν τους ιατροδικαστές, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην κάθε λεπτομέρεια», επισημαίνει ο κ. Μανιάτης και εξηγεί: «Για τον έλεγχο της αυθεντικότητας ενός αντικειμένου η αρχαιομετρία διαθέτει μία σειρά επιστημονικών μεθόδων χρονολόγησης, με τις οποίες μπορεί να ελεγχθεί η ηλικία κατασκευής του αντικειμένου ή του υλικού από το οποίο κατασκευάστηκε. Στην περίπτωση όμως ενός φυσικού υλικού, όπως είναι το βότσαλο, η χρονολόγηση δεν βοηθά, διότι θα δώσει την ηλικία του πετρώματος και όχι την ηλικία εγχάραξης που μας ενδιαφέρει».

Έπρεπε να γίνει λεπτομερέστατη εξέταση και ανάλυση των εγχάρξεων και του υλικού μέσα και έξω από αυτές, καθώς επίσης συλλογή κάθε στοιχείου που σχετιζόταν με τη διαδικασία τόσο της εγχάραξης όσο και της μετέπειτα ταφής του αντικειμένου στο έδαφος και της ανίχνευσης των όποιων μεταγενέστερων επεμβάσεων.

«Η αγωνία ήταν μεγάλη, αν και εξαρχής φανταζόμασταν το αποτέλεσμα. Αφού όμως είχαμε ζητήσει τη συνδρομή των θετικών επιστημών έπρεπε να περιμένουμε», συμπληρώνει η κ. Αραπογιάννη. Στο «χειρουργικό τραπέζι» του «Δη-

μόκριτου», το εύρημα εξετάστηκε κατ' αρχάς στο οπτικό μικροσκόπιο και μετά «πέρασε» από ηλεκτρονικό μικροσκόπιο σάρωσης. Χρησιμοποιήθηκαν οι πλέον σύγχρονες μέθοδοι και έγινε εξονυχιστική έρευνα από τους ανθρώπους του Εργαστηρίου Αρχαιομετρίας οι οποίοι διαθέτουν μεγάλη εμπειρία και τα συμπεράσματά τους είναι πάντα πλήρως τεκμηριωμένα και ως εκ τούτου δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.

Ποια ήταν τα στοιχεία εκείνα που «βάρυναν»

Η εγχάρκτη επιγραφή αποτελεί χωρίς αμφισβήτηση την αρχαιότερη ελληνική επιγραφή της γραμμικής γραφής Β' που έχει αποκαλυφθεί έως σήμερα

υπέρ της αυθεντικότητας του ευρήματος: «Ο τρόπος εγχάραξης δεν είναι ενιαίος και στις δύο πλευρές και μάλλον έχουν χρησιμοποιηθεί διαφορετικά εργαλεία.

Οι επιφανειακές φθορές και επικαθίσεις από το έδαφος υπάρχουν μέσα και έξω από τις εγχάρξεις τουλάχιστον στη μία πλευρά και τίποτα δεν φαίνεται να έχει διαταράξει τη φυσική ταφική ιστορία του», απαντά ο κ. Μανιάτης. «Στην άλλη πλευρά, η προσπάθεια καθαρισμού των εγχάρξεων από τους συντηρητές μετά την εύρεση του αντικειμένου (ώστε να αναγνωστεί η επιγραφή) είναι εμφανής, αλλά η λεπτομερής εξέταση και ανάλυση μέσα στις εγχάρξεις με το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο οδήγησε στον εντοπισμό των παλαιών επιφανειών των εγχάρξεων ακριβώς κάτω από τις νέες του σύγχρονου καθαρισμού. Όλα, ενδεικτικά της αυθεντικότητας του αντικειμένου».

Οι Κασσάνδρες ας σιωπήσουν. Η εγχάρκτη επιγραφή στο βότσαλο της Καυκασίας αποτελεί πράγματι την αρχαιότερη ελληνική επιγραφή της γραμμικής γραφής Β' που έχει αποκαλυφθεί έως σήμερα